تشیع ابن خالویه

قبل از اینکه بحث سندی حدیث را عرض کنم؛ فایده این بحث‌ها چیست. ایام شهادت امام جواد علیه‌السلام به مجلس روضه رفته بودم. از روضه بیرون آمدم، در ماشین که برمی‌گشتیم آقایی تشریف داشتند. گفتند من در منبر آقایی حاضر بودم. خودشان تعریف کردند. اسم هم بردند. گفتند در قم منبر می‌روند. بعد می‌گفتند که آیا این تعبیری درست است؟ گفتم اگر این بحث‌های ما پیش بیاید یکی جور است و روی مبنای واعظی که بالای منبر صحبت می‌کرد جور دیگری است. می‌گفت بالای منبر بروید دو جای قرآنتان را خط بزنید! اولین آن کجا است؟ «سلام علی ال یاسین». گفت این مسلم است، روایات اهل البیت علیهم‌السلام است. دومین جایی که خط بزنید کجا است؟ در سوره مبارکه یاسین را خط بزنید؛ «قالُوا يا وَيْلَنا مَنْ بَعَثَنا[1]» را خط بزنید و بنویسید «یا ویلنا من بعثنا». بعد گفتند من چرا این را می‌گویم. شاید آقای موحدی بود. با یکی واسطه گفتند که خود من در محضر آقای بروجردی بودم، مرحوم کربلایی کاظم آن جا آمدند. آقای بروجردی فرمودند سوره یس را بخوانید. کربلائی کاظم شروع به خواندن کرد، وقتی به اینجا رسید، خواند «یا ویلنا من بعثنا». آقای بروجردی گفتند نشد، برگرد. وقتی برگشتند دوباره همان را خواندند.

اینکه واکنش آقای بروجردی چه بوده دقیق یادم نیست. تأیید کردند؟ یا گفتند که ایشان سهو کرده؟ نمی‌دانم. هر چه بود. ایشان گفته به خانه بروید و «مَن بعثنا» را «من بعثنا» بکنید. وقتی این فضا باز شود و مبادی آن روشن شود اصلاً خط زدن کنار می‌رود! اصلاً به این‌ها نیازی نیست.

شاگرد: امام علیه‌السلام می‌فرمودند این نه، دیگری. خب اینجا هم خط زدن به این معنا است.

استاد: نه، ایشان دارد روی مبنای حرف واحد می‌گوید. نقلی که از بیان ایشان کردند مبنای خود واعظ در سخن این بوده که قرآن یکی است، حرف واحد است. ایشان که می‌گوید روایت می‌گوید «من»، ایشان روایت حرف واحد را ندیده؟ روایت حرف واحد را مبنا قرار می‌دهد و می‌گوید حرف واحد است؛ کذبوا. حال که حرف واحد است باید روی فهم ایشان از حرف واحد خط بزنید. نه آن چه که شما می‌فرمایید.

این یک چیزی بود که می‌خواستم در فایده این بحث‌ها عرض کنم. اگر این‌هایی که شنیده می‌شود یا گفته می‌شود مبادی اش صاف شود، خیلی از این‌ها صاف می‌شود. امروز در یکی کتابی دیدم که ابن خالویه دعایی را نقل کرده بود؛ دیدم ابن خالویه در قرن چهارم یک نفر است. شاگردش سیرافی است و معاصر ابوعلی فارسی است که جریاناتی دارند. یکی آقای کوپتی هم در الشامله دوبار کتاب الحجه للقرائات ابن خالویه را دوبار چاپ کرده، با دو مقدمه. اول چاپ کرده و از خود اهلسنت به او ایراد گرفته‌اند که این کتاب برای او نیست. در مقدمه چاپ دوم دوباره دفاع کرده.

ابن خالویه یک شخصیت ادبی بزرگی بین اهلسنت است. محترم است. این جور که یادم می‌آید در سال ۳۷۰ وفات کرده است. ده سال زودتر از مرحوم صدوق وفات کرده‌اند. ولی معلوم است که سنش بیشتر بوده. چون دیدم نوشته ابن خالویه در سال ۳۱۴ وارد بغداد شد و شاگرد ابن مجاهد شد. یعنی حدود ده سال شاگرد ابن مجاهد و سائر کسانی که در بغداد بودند بود. از چیزهای جالب ابن خالویه این است که سنی ها می‌گویند شافعی است. اما در کتب شیعه و روایات شیعه -من در فدکیه آورده‌ام- واضح است که جزء امامیه است. این کوپتی می‌گوید به صرف اینکه کتابی

بنویسد که امامی نمی‌شود. خب اگر نیست چطور خودت ده کتاب از او اسم می‌بری اما معروف‌ترین کتاب‌های او را نیاورده ای؟! معروف‌ترین کتاب‌های ابن خالویه «الامامه» است، «معنی الآل».

اینها یادداشت کردنی است. ابن کثیر می‌گوید ابن خالویه در امامه و معانی آل کتاب دارد، بعد می‌گوید «و بیّن الائمة الاثنی عشر». یعنی کسی که در آن زمان غیبت صغری را درک کرده، کتاب می‌نویسد و تبیین ائمه اثنی عشر می‌کند که ابن کثیر کذایی در البدایه بیاورد، بعد بگوییم امامی نیست؟! اینها را این کوتی در مقدمه کتاب ابن خالویه نیاورده است. اینها را من در آن جا گذاشته‌ام. شما نگاه کنید. در کتب شیعه هم روایات و ادعیه مفصلی دارد. معلوم می‌شود که اگر شافعیه جلوه کرده بوده، تقیه می‌کرده. بین خود شیعه و شواهدی که بعداً هست معلوم است که شیعه است.

خب ایشان یک عالم بزرگ و حسابی در علم است. کتاب هایشان را می‌بینیم. سه تا از کتاب هایش در الشاملة هست. کتاب‌های خوبی است. یکی از آن‌ها کتاب الحجة است که خیلی مفصل است. معاصر دارقطنی هم هست. همین دیروز بود که در موبایل‌شان نشان دادند. کتاب القرائات دارقطنی در آستان‌قدس رضوی سلام الله علیه کشف شده. آن جا بوده، کتاب خط خیلی قدیمی است. یک نسخه شناس مصری آن را پیدا کرده. اینکه مصری را نشان می‌داد می‌خواست بپرد. معلوم بود. اگر ببینید می‌خواهد بپرد و بگوید که این کتاب در دست‌ها نبوده. القرائات دارقطنی.

دارقطنی و مرحوم صدوق در یک سال متولد شده‌اند؛ در سال 306. اما مرحوم صدوق عمر مبارکشان هفتاد و پنج سال شود، او چند سال بیشتر عمر کرده، مثلاً در هشتاد و پنج سالگی وفات کرده. در بغداد هم بوده. کتاب قرائات مهمی هم دارد که ابن جزری می‌گوید «لم یولف مثله». بعد می‌گوید اگر کتاب قرائات دارقطنی نبود، جامع البیان دانی به این قشنگی در نمی آمد. چرا؟ چون اقتفی اثره؛ دانی جامع البیان را بر طبق کتاب قرائات دار قطنی نوشته است. این کتاب خیلی مهم است. در دنیا هیچ جا نبود. الآن در کتابخانه آستان‌قدس کشف شده است. مشغول تحقیق آن هستند که چاپ شود.

می‌خواستم نکته‌ای را از ابن خالویه نقل کنم. از کتاب القرائات ایشان که معلوم است در این زمینه مفصل کار کرده. اگر هم ثابت شود ایشان از بزرگان امامیه است، طبق روایاتی که من بخشی از آن را گذاشتم، خود این‌که ایشان مقری بزرگی بوده و کتاب الحجة دارد، فضای که ذهنیت علماء شیعه در آن زمان بوده را نشان می‌دهد؛ یعنی تلقی آن‌ها از سبعة احرف این نبوده که این قرائات نه. و الا عمری را صرف اینها نمی کرد.

شاگرد: تعبیری نجاشی این است: «کان عارفا بمذهبان».

شاگرد۲: نمی‌گویند که شیعه بوده. مثل ابن عقده که روایت های شیعی را زیاد نقل می‌کند اما مسلم است که زیدی است.

استاد: بله، من تعبیری «عارفا» نجاشی را توجه داشتم. اما صحبت سر نقل های او است. کتاب الامامه او چه؟! معانی الآل او چه؟! نجاشی دیده بودند؟ ابن کثیر که دیده بود می‌گوید «بیّن فیه الائمة الاثنی عشر». البدایه را ببینید.

شاگرد: خود سنی ها تعبیر اثنی عشر را به تعبیرهای مختلفی دارند.

استاد: نه، قبل از آن عبارت ابن کثیر هست. الامامه، معانی الآل. در کشف الغمه –علی بن عیسی اربلی رضوان‌الله‌علیه- مکرر از کتاب معانی الآل ابن خالویه نقل می‌کند. «بیّن ابن خالویه فی کتاب الآل». معلوم می‌شود که در دست آن‌ها بوده. این کتاب کشف الغمه فی معرفة الائمه علیه‌السلام است. او که نمی‌آید ائمه سنی ها را بگوید. ائمه اثنی عشری هم که ابن کثیر

می‌گوید همین است. اگر در جاهای دیگر ببینید کاربردش فرق می‌کند اما در خیلی از جاها معروفیتی که ائمه اثنی عشر دارند منحصر به فرد است.

نمایه: تعبیر «کان عارفا بمذهبنا» نجاشی در مورد ابن خالویه

تگ: ابن خالویه، کان عارفا بمذهبنا، الائمة الاثنی عشر

شاگرد: مهمتر از این خود روایات اختلاف قرائات است که در قرون اولیه و قبل از قرن چهارم بوده.

استاد: ما در هر قرنی بازتاب قرون قبلی را می‌خواهیم. وقتی ببینیم اینها در آن قرن جاگرفته می‌توانیم به قرن قبلی منتقل شویم.

---

[1]ی‌س۵۲

بازبینی #3
ایجاد شده 14 آوریل 2024 15:23:54 توسط ... .
به روزرسانی شده 23 مه 2024 10:03:14 توسط ... .